

Leyla MƏMMƏDƏLİYEVƏ

MÜSTƏQİLLİK İLLƏRİ PUBLİSİSTİKAMIZDA
NATƏVAN DƏMİRÇİOĞLU İMZASI

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена исследованиям и анализам публицистического творчества писателя-публициста доктора философии по филологии Натаван Дамирчиоглу в годы независимости. Всё публицистическое творчество автора в годы независимости было привлечено исследованиям, в особенности, всесторонне и обширно уделено вопросам государственности и азербайджанственности. В статье отмечается, что важная роль в истории государства принадлежит великой личности, как Гейдар Алиев, являющийся строителем и архитектором великого государства Азербайджан.

Ключевые слова: публицистическое творчество, государственности, Гейдар Алиев, азербайджанственности, Натаван Дамирчиоглу

SUMMARY

The article is dedicated to the study and analysis of a prominent writer, publicist, doctor of philosophy on philology Natevan Damirchioglu's publicistic works in the years of independence. In the article author's all publicistic works created in the years of independence involved to research. Especially great leader Haydar Aliyev's important role in the history of the country and the issues of statehood azerbaijanism is widely discussed in the article.

Key words: publicistic works, the years of independence, leader Haydar Aliyev, azerbaijanism, Natevan Damirchioglu

Müstəqillik illəri ədəbi prosesin aparıcı və mühüm sahələrindən biri hesab olunan publisistikamızın inkişafında öz xüsusi dəsti - xətti ilə seçilən imzalardan biri də Natəvan Dəmirçioğludur.

Müstəqilliyimizin ilk illərindən başlayaraq N. Dəmirçioğlunun publisistikası artıq öz ideya istiqaməti, dil və üslub orijinallığı ilə diqqət çəkdi. Əsərlərinin əsas məğzini, motivlərini bütünlüklə azərbaycançılıq, türkcülük, turançılıq təşkil edir. Milli-mənəvi dəyərlərin qabarıq şəkildə qorunub saxlandığı, Azərbaycan milli təfəkkürünün inkişafında təqdirəlayiq hesab olunan bu publisistikada, eyni zamanda, yüksək elmi erudisiya, məntiqi mühakimə gücü, elmi-tarixi faktların dəqiqliyi, dil zənginliyi və s. sintez şəklində vəhdətdə təqdim olunur. Müstəqillik dövrü onun publisistik yaradıcılığına daxil olan aşağıdakı əsərlərin adını çəkmək olar: "Gerçək Lider", "Azərbaycançılıq konseptual ideya kimi", "Milli şüurun yetkinləşməsində və ziyalı təbəqənin elitar sistemə keçməsində yeni dövr", "Türk dünyasının altın parçası", "Milli birlik milli qurtuluşun özülüdür", "Ürəyimdən çəkilib Təbrizə yol", "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ibrət dərsləri", "Uydurma erməni soyqırımını səngimək bilmir, tarix isə faktlara əsaslanır", "Güneydən düşən kölgələr" və s.

"Gerçək lider" məqaləsində Natəvan Dəmirçioğlu ulu öndər Heydər Əliyevin mükəmməl və dolğun obrazını yazıçı-publisist nöqtəyi - nəzərindən yanaşaraq təqdim edib. Onun rəhbərlik səriştəsini və təcrübəsini özünün müşahidələri kontekstindən açıqlamağa çalışıb, siyasi publisistikanın örnək nümunəsini yarada bilib. Müəllif gerçək liderə xas olan ən ali keyfiyyətlərin məhz Heydər Əliyev şəxsiyyətində bütövləşdiyini məntiqi əsaslarla, faktlarla təsdiqləməyə nail olub. Dəmirçioğlu məqalədə ciddi suallar qoyur və sualları məntiqi cavablandırır: **"Gerçək lider kimdir? – Şübhəsiz, nəzəri və praktik fəaliyyəti paralellik təşkil edən liderdir."** Ümummilli lider anlayışının izahında yazır: **"...vahid lider olmaq – həm iqtidar, həm də müxalifətyönlü insanların inkar edə bilməyəcəyi fenomenə çevrilmək hər rəhbərə nəsib olmayan nadir tarixi missiyadır. Ümummilli liderlər həm də milli-etnik sərhədləri aşan, dünyada qəbul olunan, bəşəri dəyərlərə bağlı şəxsiyyətlərdir. Ümummilli lider öz xalqının taleyini uzun tarixi dövr üçün müəyyən edə bilən qüdrətli**

rəhbərdir.” Xanım müəllif məqalədə diqqəti rəsmi və qeyri rəsmi lider məsələsinə yönəldir və çox dəqiq, sərrast qənaətlər ortaya qoyur: “**Bəzən rəsmi rəhbər qeyri-rəsmi olaraq lider kimi qəbul olunmur. Və ya əksinə, qeyri-rəsmi lider sayılan insan ömrünün sonuna qədər liderliyini təsdiqləyə bilmir. Bu çox təbii haldır. Rəsmi lider səsvermələrlə seçilmiş, sənədlərlə təsdiqlənmiş, müstəsna səlahiyyətləri olan rəhbərdir. Qeyri-rəsmi lider xalqın öz içərisində yetişdirdiyi, inandığı, taleyini etibar etdiyi, sözüne dəyər verdiyi şəxsdir. Bu iki keyfiyyət bir yerdə nadir şəxsiyyətlərin qismətinə düşür. Heydər Əliyev bu sırada istisnadır – həm rəsmi, həm də qeyri-rəsmi liderdir.**” Bu keyfiyyətlərin Heydər Əliyev şəxsiyyətində vəhdət təşkil etdiyini qürurla dilə gətirən publisist onu “**Gerçək Lider**” adlandırır və yazır: “**Ümummilli lider Heydər Əliyev yaşadığı iki fərqli sistemdə və hər iki fəaliyyət dövründə ona ölməzlik gətirən işlər gördü...**”

Natəvan Dəmirçioğlunun üstün cəhətlərindən biri də budur ki, publisistikanın bütün janrlarına müraciət edib, elmi, siyasi, bədii publisistikanın uğurlu nümunələrini böyük sənətkarlıqla yaradıb. Onun publisistikasında düşüncə tərz, üslubu, dünyabaxışı, həyata, insanlara münasibəti son dərəcə orijinal və özünəməxsusdur. Publisistikası öz koloriti, gerçək həyatı əks etdirməsi baxımından diqqəti cəlb edir. Heç təsadüfi deyil ki, akademik Nizami Cəfərov onu “fəlsəfi təfəkkür sahibi” adlandırır, professor Nizaməddin Şəmsizadə “milli müəyyənlik və psixoloji dərinlik” sənətkarı kim qiymətləndirir. Publisistikasında kifayət qədər kəsərli çıxış edən Natəvan Dəmirçioğlunun aydın, səlis, məntiqli və bir qədər elmi üslubu diqqətçəkən məqamlardandır.

“Azərbaycançılıq konseptual ideya kimi” adlı məqaləsi müstəqillik illərində publisistik janrın inkişafı üçün xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Siyasi intuisiya, dərin politik təfəkkür, publisistik düşüncə məhsulu kimi özünəməxsus xüsusiyyətlərə malik olan əsər azərbaycançılığımızın fərqli bir tərif-formulu ilə başlanır: “**Azərbaycançılıq ümummilli məfkurə olaraq, milli birliyin təminatı, Azərbaycanın dünyaya inteqrasiyası, mədəniyyətimizin bütövləşməsi, vahid Azərbaycan ideyasının yayılması kimi mühüm məsələləri özündə birləşdirir. Ölkəmizdə azərbaycançılıq ideyası dövlətçilik təfəkkürünə əsaslanır**”.

Müəllif milli dövlətçilik konsepsiyasına müxtəlif prizmalardan yanaşaraq onun ən mühüm keyfiyyəti kimi milli müstəqilliyimizin göz bəbəyi kimi qorunmasını, harada yaşamasından asılı olmayaraq bütün xalqımızın yumruq kimi bir olmasının vacibliyini önə çəkir. O, azərbaycançılığın köklərini dərinliyi ilə araşdıraraq məhz Ulu öndərin ideyalarından bəhrələnir, azərbaycançılığın diaspor siyasətimizin də mühüm tərkib hissəsi hesab edərək yazır: “**Azərbaycanın diaspor siyasətinin əsas istiqamətləri nədən ibarətdir: Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanmasını formalaşdırmaqdan, onların yaşadıkları cəmiyyətin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakına yardımçı olmaqdan, tarixi Vətənlə əlaqələrinin genişləndirilməsinə şərait yaratmaqdan və Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında onların iradəsini səfərbər etməkdən...**”

Müəllif daha sonra yazır: "Ümummilli Liderin Azərbaycan diasporu ilə bağlı ideyalarının həyata keçməsi sonralar Prezident İlham Əliyevin də başlıca vəzifələrindən birinə çevrildi. Onun təşkilatçılığı ilə 2006-cı ilin mart ayında Dünya Azərbaycanlılarının İkinci Qurultayı keçirildi. Bu tədbirdə cənab İlham Əliyev Ulu Öndərin ideyalarını daha da inkişaf etdirərək təkcə dünya azərbaycanlılarının gücünün birləşdirilməsi ilə kifayətlənməməyi, Azərbaycan və Türk diasporlarının gücünü birləşdirərək məkrli düşməyə qarşı vahid cəbhədə mübarizə aparması ideyasını irəli sürdü. Beləliklə, Ümumtürk Diasporu ideyasının əsasını qoydu".

Azərbaycançılıq dedikdə xalqımızın öz milli mənsubiyyətinin qorunması, milli-mənəvi dəyərlərimiz, ailəyə, vətənə yurda bağlılıq, qohumluq münasibətlərinin möhkəmliyi və bu kimi, zamanın, dövrün sınağından çıxaraq indi də azərbaycançılıq-dövlətçilik xəttinin əsasında dayanan cəhətləri vurğulayan müəllif haqlı olaraq bu məsələlərin ümumtürk ruhundan, Şərq ənənələrindən bəhrələndiyini də yüksək inamla ifadə edir. Məhz bu ənənələrimizin multikultural dəyərlərlə sintezləşərək, Qərb-Avropa mədəniyyətləri ilə yaxınlaşaraq yeni keyfiyyətlər qazanacağından məmnunluqla söz açır. Ulu öndərin diaspor məsələləri ilə bağlı proqram xarakterli fikirlərini ümumtürk birliyinin əsası hesab edən Natəvan Dəmirçioğlu haqlı olaraq milli birliyimiz və həmrəyliyimizi əsas götürərək yazır: "Hazırda Azərbaycançılıq konseptual ideya kimi dövlətçiliyimizin əsaslarından biridir. Dünya azərbaycanlıları bu ideya ətrafında daha sıx, məqsədli şəkildə birləşməklə daha böyük gələcəyə yön alacaq".

"Türk dünyasının altın parçası" adlı məqalə başdan-başa vətənpərvər bir ziyalının vətən təəssübündən qidalanıb. Girişdə müəllif vətənimiz Azərbaycanın qeyri-adi gözəlliklərini təsvir edərək yazır: "Böyük türk dünyasının bir parçası Azərbaycan! Altın bir parça! Yeraltı və yerüstü sərvətlərinin dəyərinə görə dünyanın heç bir ölkəsi onunla müqayisə oluna bilməz. Yerləşdiyi strateji mövqeyə, coğrafi əraziyə görə dünyanın fəvqəldövlətlərinin maraqlarının kəsişdiyi bir diyar (baxmayaraq ki, bu, xeyirli olduğu qədər də təhlükəlidir. Amma siyasi yetkinlik nəticəsində bundan çox yararlanmaq olar)... İnsanlığa məlum olan 11 iqlim zolağının 9-nun Azərbaycanda olması onun ən birinci qəribəliyidir".

Tarixi keçmişimiz, milli ədəbiyyatımız, folklor qaynaqlarımız, dünya səviyyəli musiqi əsərlərimiz, qədim və möcüzəli memarlıq nümunələrimiz, xalçalarımız, tikmələrimiz, sırf Azərbaycan sənət məktəbinə aid zərgərlik nümunələri, geyim çeşidlərimiz barədə böyük şövqlə söz açan publisist təkcə elə bu əsəri ilə sanki Azərbaycanımızın dünəni, bu günü və gələcəyi haqqında parlaq salnamə yaradır. Müəllif haqlı olaraq hər biri xüsusi tədqiqat obyektinə olan misilsiz sənət örnəklərində bu qədər rəmzlərin varlığının, şübhəsiz ki, dərin, zəngin dini, dünyəvi və səmavi zəkaya malik bir millət olmağımızdan xəbər verdiyini aydın və tutarlı məntiqlə əsaslandırır. Milli-mənəvi dəyərlərə yüksək hörmətlə yanaşan Natəvan Dəmirçioğlu milli dəyərlərin itirilməsini elə xalqın məhvi kimi qəbul edərək tanrının bu töhfələrini qorumağı əbədi borc kimi

qiymtləndirir. Maddi-mənəvi dəyərlərimizdən - Qobustan qayalarının tarixi qədimliyindən, türkün möhtəşəm söz abidəsi sayılan "Dədə Qorqud" eposundan, tariximizdən, mədəniyyətimizdən böyük qürurla söz açan müəllif yazır: **"Qalalarımız, saraylarımız, qəsrlərimiz, məqbərələrimiz, türbələrimiz bu yolun davamıdır. Söz sənətində də xalqımızın qədimliyi, ululuğu, əvəzsiz mənəvi keyfiyyətləri yer alır. Dünyanın ən qədim və dəyərli dastanlarından biri "Dədə Qorqud" kitabı dil və söz abidəmizdir. Sənət görüşləri öncül, dili zəngin olan xalqın ruhu yüksəkdir, şəksiz. Yüksək ruh ağır anlarda qəhrəmanlıq məqamındadır. Bu yurd zaman-zaman sınıanan xalq qəhrəmanlarını, igidləri yetirib. Millətin millət olması Tanrı hökmündədir"**.

Əsər başdan-başa bir ziyalının vətəni haqqında deyə biləcəklərindən ibarətdir və bütün təffərrüatları ilə maraqlıdır. Burada tariximiz, mədəniyyətimiz, incəsənətimiz, musiqimiz, abidələrimiz elmi-publisistik bir dillə oxucuya çatdırılır. Əsərin dili olduqca səlis, sadə, eyni zamanda, məzmunu elmi-tarixi faktlarla zəngindir.

Müəllif yazır: **"Nə olsun Azərbaycanın bir çox sənət inciləri xaricə daşınıb aparılıb. Dünya muzeylərinin yerli malı kimi, ya elə bizə yad xalqların sənəti kimi tanınılıb. Amma illər, əsrlər boyu yaşayan sənət yaddaşı dil açıb danışır ki, xarici muzeylərdəki Şeyx Şəfi xalçası, Şah İsmayıl Xətəinin şah taxtı, Gəncənin qızıl qapıları, adilikdən çox-çox uzaq zərif ipək örtüklər Azərbaycan sənətinin titanik nümunələridir... Burdaca bir neçə faktı sadalayaq. Bakıda Həsənbəy Zərdabi Rusiyanın ilk müsəlman qəzetini - "Əkinçi"ni çıxarıb; Şərqi ilk dramatik teatrını Azərbaycanın böyük yazarı Mirzə Fətəli yaradıb; Bütün Şərqi səs salan, ilk öncə yeganə olan satirik jurnal da Azərbaycanda nəşr olunub - "Molla Nəsrəddin"; bütün Yaxın və Orta Şərqi müsəlman dövlətləri içərisində birinci demokratik respublikanı da Azərbaycan siyasiləri qurdular və Məhəmməd Əmin Rəsulzadə onun rəhbəri oldu; Böyük Şərqi ilk muğam operasını Azərbaycan oğlu Üzeyir bəy Hacıbəyli yaratdı - "Leyli və Məcnun"; Bəs müsəlman dövlətləri içərisində ilk balet əsəri harda yaradılıb? Nə xoşdur ki, bunu da Azərbaycan bəstəkarı Əfrasiyab Bədəlbəyli yaratdı - "Qız qalası" baleti; Türk dünyasında ilk qadın bəstəçinin operası da Azərbaycana məxsusdur - Şəfiqə Axundovanın "Gəlin qayası" operası!..."**

Təkcə elə bu sətirlər kifayətdir ki, hər hansı bir əcnəbi bizim ölkəmiz haqqında geniş və zəngin təsəvvürə malik olsun. Natəvan Dəmirçioğlunun publisistikasında diqqətçəkən əsas məqamlardan biri də odur ki, müəllif müstəqillik illərində xalqımızın üzləşdiyi məlum ağrı-acıları da, iqtisadi-siyasi təbəddülatları da təbii qarşılayaraq ölkəmizin dünya birliyində öz layiqli yerini alacağından, çiçəklənən, möhtəşəm bir dövlət olacağından da əminliyini qeyd edir və oxucusunu da buna inandırmağa çalışır.

"Milli birlik milli qurtuluşun özülüdür" adlı, azərbaycançılıq ideologiyasını özündə əks etdirən məqaləsində müəllif hər vasitə ilə milliliyimizi önə çəkir, bir xalq olaraq bizi azərbaycançılıq ideologiyasının ətrafında sıx birləşməyə

səsləyir. Xalqımızın dünyada öz sözünü deməsinə yalnız və yalnız milli birlik vasitəsilə nail olmağın mümkünlüyünü əminliklə vurğulayır. Görkəmli publisist haqlı olaraq birləşmək, təşkilatlanmaq və mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməyi milli qurtuluşun özülü hesab edir: "...Güclü diasporu olmaq üçün nə lazımdır? - Birləşmək, təşkilatlanmaq, mütəşəkkil qüvvəyə çevrilmək. Bir də milli ideologiya. Bu ideologiya var: azərbaycançılıq ideologiyası! Onun ətrafında birləşən xalqımız milli birliyə nail ola bilər".

Müstəqillik dövrü Natəvan Dəmirçioğlunun dövrü mətbuatda işıq üzü görmüş çoxsaylı müsahibələri də publisistik janrın bir qolu kimi diqqətəlayiqdir.

ƏDƏBİYYAT:

1. Dəmirçioğlu Natəvan: "Azərbaycançılıq konseptual ideya kimi", "Xalq" qəzeti, 02. 11. 2013.
2. Dəmirçioğlu Natəvan: "Birinci kitab" 2006, Bakı, 180 səh.
3. Dəmirçioğlu Natəvan: "Gerçək Lider", "Xalq" qəzeti, 01.06.2014.
4. Dəmirçioğlu Natəvan: "Milli birlik milli qurtuluşun özülüdür", "Xalq" qəzeti, 06.01. 2011,
5. Dəmirçioğlu Natəvan: "Türk dünyasının altın parçası", "Türküstan" qəzeti, 1-15.08. 2006.
6. Nizaməddin Şəmsizadə: " Natəvan Dəmirçioğlu nəsrində milli müəyyənlik və psixoloji dərinlik", "525-ci qəzet" 3. 10. 2014.
7. Vikipediya: Natəvan Dəmirçioğlu
8. WWW. natevan demircioglu. Com